

Україніка
в збірках Австрії.

Бібліотеки, архіви, музеї

Попередній довідник

Уклав
Петро Ричков

Академія Наук України
Археографічна Комісія
Інститут Української Археографії

УКРАЇНІКА В ЗБІРКАХ АВСТРІЇ

ПОПЕРЕДНІЙ ДОВІДНИК

UKRAINISCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN
ARCHÄOGRAPHISCHE KOMMISSION
INSTITUT FÜR UKRAINISCHE ARCHÄOGRAPHIE

*Wissenschaftliche Nachschlageausgaben zur Forschung
der Ukrainischen Geschichte*

Heft 30

(Ukrainica in Auslandsarchivalien, N3)

U k r a i n i k a
in Österreichischen Sammlungen
(Bibliotheken, Archive, Museen)

Vorläufiges Nachschlagebuch

Verfasst von Petro Rytschkow

Kiew 1993

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
АРХЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ

*Науково-довідкові видання
з історії України*

Випуск 30

(Архівна україніка за межами України, №3)

У к р а ї н і к а
в з б і р к а х А в с т р і ї
Б і б л і о т е к и , а р х і в и , м у з е ї

Попередній довідник

Уклав Петро Ричков

Київ 1993

Довідник продовжує серію “Архівна україніка за межами України” в рамках Державної програми “Архівна та рукописна україніка”, розпочату публікаціями прс.ф. Богдана Кравченка “Архівні матеріали з історії України в Канаді” (Київ – Едмонтон, 1990) та д-ра Джанет Хартлі “Архівна україніка у Великобританії” (Київ – Лондон, 1993). Охоплює 22 бібліотечні, 1 музейну та 7 архівних збірок (з трьох архівів) Австрії.

Відповідальний редактор *П. С. Сохань*

Науковий редактор *Г. І. Сварник*

Технічний редактор *М. А. Притикина*

Підготовлено на комп'ютерному обладнанні, наданому Інститутіві української археографії Фондом Катедр Українознавства при Гарвардському університеті (США).

Програма українознавчих досліджень, фундатором якої є ФКУ, фінансується за рахунок благодійних пожертв українських громад США і Канади

Серія “Науково-довідкові видання з історії України” в рамках Державної програми фінансується Державним комітетом України з питань науки і технологій

© Петро Ричков укладання, 1993

© Інститут української археографії
АН України, 1993

ISBN 5-7702-0645-4

Зміст

Від укладача	7
Бібліотеки	
1. Австрійська Національна бібліотека	9
1.1. Збірка друкованих видань.....	9
1.2. Збірка рукописів та інкунабул	13
1.3. Картографічна збірка	14
1.4. Збірка портретів та бильдархів.....	15
1.5. Музична збірка	15
1.6. Графічна збірка Альбертіна	16
2. Бібліотеки Віденського університету	17
2.1. Бібліотека (головна) Віденського університету	17
2.2. Бібліотека Інституту досліджень Східної та Південно-Східної Європи.....	20
2.3. Бібліотека Інституту славістики.....	21
2.4. Бібліотека Інституту географії.....	22
2.5. Бібліотека Інституту історії мистецтв.....	23
2.6. Бібліотека Інституту австрійських історичних досліджень	23
2.7. Бібліотека Інституту прадавньої та ранньої історії	23
2.8. Бібліотека Інституту германістики.....	24
3. Парламентська бібліотека	24
4. Віденська міська та земельна бібліотека	25
5. Бібліотека Австрійського інституту Східної та Південно-Східної Європи.....	26
6. Бібліотека Інституту славістики Університету у Граці	26
7. Бібліотека Інституту історії церкви, теологічного факультету Університету в Інсбруку	27
8. Бібліотека Австрійської Центральної статистичної служби.....	27
9. Бібліотека Товариства дослідників Сходу та Південного Сходу.....	27

10. Бібліотека Віденської Конгрегації мекітаристів.....	28
Архіви	
11. Австрійський державний архів	30
Відділ I. Архів цісарського дому, двору і держави.....	30
Відділ II. Загальний адміністративний архів.....	31
Відділ III. Архів фінансів та надвірної палати – Архів фінансів.....	32
Відділ III. Архів фінансів та надвірної палати – Архів надвірної палати.....	32
Відділ IV. Воєнний архів.....	32
Відділ V. Архів транспорту.....	34
12. Віденський міський та земельний архів.....	35
13. Архів Віденського університету.....	35
Музеї	
14. Етнографічний музей “Замок Кітзее”.....	36
Додатки	
Коротка бібліографія	39
Дисертаційні праці з україніки в фондах АНБ та БУ (попередній перелік).....	43
Перелік (попередній) періодичних видань українською мовою в Австрії, виданих до середини ХХ ст.	46

Від укладача

Багатовікові історичні зв'язки між Україною та Австрією добре відомі. Особливого розмаху набули вони за часів входження західноукраїнських земель до Габсбурзької монархії після першого поділу Польщі. Саме завдяки політичній, релігійній, ідеологічній толеранції Австрійської держави в 2-й половині XIX – на початку XX ст. Відень перетворився в чи не найактивніший осередок української суспільної думки за межами етнічно українських територій. З Австрією пов'язані долі багатьох українських письменників, поетів, митців. Тут видавалися праці відомих вчених та політичних діячів.

Можна беззастережно погодитися з думкою дослідника української історії Поля Роберта Май очі, що джерелознавче значення віденських збірок для вивчення історії України XIX – початку XX століття важко переоцінити, хоча їх використання в науковому обігу вкрай незадовільне (19). Це твердження не втратило актуальності й сьогодні.

Короткий довідник-путівник складено за дорученням Інституту української археографії АН України під час наукових студій автора у Відні (листопад 1992 – січень 1993) паралельно до основних досліджень з архітектурної та містобудівної історіографії. З цієї ж обставиною пов'язана різномірність інформаційної деталізації щодо українки у наведених нижче збірках.

Обмеженість у часі опрацювання зумовлює попередній характер видання, яке укладено здебільшого на основі знайомства де вісу з каталогами віденських збірок, а також з допоміжною бібліографією (див. перелік використаної літератури). В подальшому тема заслуговує значного поглиблення як у археографічному, так і в бібліографічному напрямках.

У довіднику представлені переважно збірки державних та громадських установ, в ньому немає документів з приватних зібрань, бо вони потребують виявлення і спеціального вивчення для встановлення їх складу, змісту, джерелознавчої та аксіологічної атрибуції.

Назви, адреси, телефони установ, наведених у довіднику, подано переважно за станом на кінець 1992 року.

БІБЛІОТЕКИ

1. Австрійська Національна бібліотека (Österreichische Nationalbibliothek, Josefsplatz, 1, Wien; поштова адреса: A-1015 Wien, Postfach 308; tel. 534-10, telex 112624, fax 533 70 49).

Сучасну назву отримала в 1922 році, ставши наступницею Надвірної бібліотеки (Hofbibliothek), заснованої Габсбургами ще в XVI столітті. Згідно з імператорським указом від 1808 року, бібліотека стала отримувати обов'язкові примірники видань, що виходили на території Австро-Угорщини.

Найбільша в Австрії державна загальнодоступна (починаючи з віку 16 років) бібліотека має універсальний характер, однак з помітною перевагою літератури гуманітарного напрямку (австрійка, славістика, теологія, філософія, інформатика, філологія, мистецтвознавство, географія, картографія, етнографія, белетристика та ін.). Основу бібліотеки складає збірка друкованих видань, проте величезною науковою і культурною цінністю є також спеціальні збірки: рукописів та інкунабул, карт та музей глобусів, музична, папірусів, портретів та фотоархів, театральний музей, міжнародний музей есперанто, австрійський банк даних з періодики.

1.1 Збірка друкованих видань (Druckschriftensammlung, Lesesaal Neue Burg; tel. 534-10-252).

Має головний читальний зал, читальний зал періодики, читальний зал великоформатних видань, читальний зал мікроформ та аудіо-відео-інформації, відділ наукової інформації, довідкову платну службу, два читальних зали музейного характеру (Augustinerlesesaal, Prunksaal), а також окремо виділені збірки листівок та плакатів, екслібрисів. Збірка друкованих видань відображена в двох каталогах: алфавітному, хронологічно розчленованому на 2 частини: 1501-1929; з 1930, та в предметному каталозі (так званий Schlagwolkatalog).

що має аналогічний поділ^{*}. Крім того, існує відносно невеликий каталог наукових праць (статей), опублікованих у складі колективних видань, збірників, часописів та ін., присвячених, переважно, історії Австрії. Бібліотека володіє можливістю автоматизованого бібліографічного пошуку.

Загальний обсяг збірки понад 2,5 млн. друківаних томів, а також близько 120 тис. листівок та плакатів.

Україніка, як і славістика взагалі, не виділена окремо. За оцінкою австрійських дослідників (В. Лукан, М. Д. Пайфус) загальна кількість славістичних видань складає близько 200 тис. примірників, а в так званому "старому каталозі" (1501–1929 рр.), де зосереджено близько 1,5 млн. назв, славістичний елемент складає близько 12%. У цьому відношенні АНБ перевершує будь-яку іншу бібліотеку світу за межами слов'яномовного простору. За орієнтовними підрахунками україніка серед славістичних друків складає близько 3–4%.

Треба мати на увазі, що більшість книжкових надходжень до 1918 року складалася з так званих обов'язкових примірників, що надходили до бібліотеки з усіх земель Австрії, в тому числі й тих, які видавалися у Львові, Чернівцях, Станіславові, Бродах, Дрогобичі, Тернополі та ін. Серед цих друківаних матеріалів власне українська частка, особливо та, що стосується Галичини, вражає як у кількісному, так і якісному відношенні. Остання обставина пов'язана з тим, що протягом кількох десятиліть Габсбурзька монархія була чи не єдиною країною, де розвитку української культури практично не чинилося перешкод.

Найбільш ранні видання з фондів АНБ, пов'язані з Україною, належать до категорії нарративної літератури. Бібліотека має декілька видань "Опису України" Г. Л. де Бобплана, серед яких і видане 1660 року в Руані. Досить значний за обсягом фонд подорожніх описів різних авторів, починаючи з XVI і закінчуючи початком XIX ст. Зберігаються 3 різночасових видання (перше – 1740) огляду наслідків страшної чуми в Україні 1738–1739 років, складеного Й. Ф. Шрайбером

^{*} Систематичні каталоги, традиційні для України, в австрійських бібліотеках трапляються рідко.

(J.F.Schreiber). Є перші німецькомовні виклади української історії: К.Гаммердорфера (С.Hammerdörfer) "Історія українських та запорозьких козаків згідно деяких повідомлень про їх устрій та звичаї" (Лейпціг, 1789), Й.-К. фон Енгеля (J.C.von Engel) "Історія України та українських козаків, а також князівства Галицько-Володимирського" (Галле, 1796).

Починаючи з середини ХІХ століття, помітне поступове збільшення кількості україномовних видань. Серед них переважають видання, що з'явилися у Відні, але також досить значна кількість друків зі Львова, Праги, Берліна, Лозанни, Мюнхена та ін. Хронологічно найбільша частина (близько 90%) припадає на 1910–1920 роки.

Проблемам української мови, культури, історії присвячені перші книжки українських вчених, які побачили світ ще в першій половині ХІХ століття. Серед найбільш помітних і рідкісних видань слід відзначити німецькомовну "Граматику ругенської або малоруської мови Галичини" ("Gramatik der ruthenischen oder kleinrussischen Sprache in Galizien") Й.Левицького (1834), "Руське весілля" (1835) та "Граматику руської мови" ("Gramatyka języka ruskiego") Й.Лозинського (1846), "Нарис історії руського народу в Галичині" ("Rys do historyi narodu ruskiego w Galicyi") (1837) та "Хроніка міста Львова" ("Kronika miasta Lwowa") (1844) Д.Зубрицького, "Граматику малоруської мови в Галичині" "Gramatyka języka maloruskiego w Galicji" (1845) І.Вагилевича.

Серед перших україномовних видань у Відні можна також назвати двотомне видання літературної антології І.Головацького "Вінок русинам", видруковане в 1846–1847 роках.

Революційні події 1848 року в Галичині відображені у збірці АНБ цілим рядом видань, в тому числі працями К.Ценглевича "Die Rothreussischen Angelegenheiten" (1848), "Rzecz czerwono-ruska 1848r." (1848) та А.Домбчанського "Wyjasnienie sprawy ruskiej" (1848) та "Denkschrift der ruthenischen Nation" (1848).

Зпочатком у 1861 р. так званого конституційного періоду в історії Австрії та пов'язаного з ним лібералізму нового піднесення набули в Галичині українське художнє письменство, публіцистика, наука. У фондах АНБ широко репрезентовані твори Б.Дідицького, І.Франка,

М.Лозинського, Й.Мончаловського, О.Огоновського, А.Петрушевича, І.Щараневича та ін.

Досить значний масив монографічних україномовних видань з питань історії українського народу як загального, так і спеціалізованого змісту. Серед їх авторів – В.Липинський, М.Грушевський, М.Драгоманов, М.Костомаров, В.Старосольський, Б.Заклинський, І.Крип'якевич, Б.Барвінський, М.Аркас, В.Киселевський, Й.Застирець та ін.

Дуже широко представлена література політичного характеру, пов'язана з національно-визвольними рухами на Україні в контексті кризи та розпаду Австро-угорської монархії, подій першої світової війни та революції у Росії. Серед українських авторів цього напрямку найчастіше трапляються прізвища В.Липинського, В.Винниченка, В.Дорошенка, Л.Цегельського, М.Драгоманова, І.Борщака, Д.Донцова, І.Бочковського, М.Кордуби, В.Кушніра, М.Михайленка, С.Барана та ін.

Українській проблематиці також присвячені іншомовні (переважно німецькі) політичні, публіцистичні, науково-дослідницькі праці таких авторів, як Г.Штеффен, О.Кесслер, П.Оствальд, С.Рудницький, Л.Васілевські, Г.Лянци, М.Кордуба, М.Дембінський, Г.Клейнов, Щ.Кіски, Г.Лімбач, Ф.Фреч, І.Мірчук, Е.О.Солецкі, Ф.Версімер, Б.Нолд, С.Н'ютзел, Г.Якобсон, Ф.Веіт та інших.

Особливої уваги у збірці друкованих видань АНБ заслуговує великообсягова збірка української періодики (газети та журнали), що видавалася в ХІХ–ХХ століттях. П.Р.Магочі наводить у додатку до своєї статті “Відень як джерело українознавчих студій” 189 назв періодичних видань у Галичині, Буковині та у Відні. Проте цей перелік не можна вважати вичерпним, оскільки в АНБ зберігається понад 15 українських періодичних видань, що виходили у Празі, Зальцбургу, Хусті та інших містах*. Хронологічний діапазон періодики сягає від 1848 (“Дневник руський”, “Зоря галицька”, Львів) до кінця 1940-х років (“Український тижневик”, Зальцбург).

* Не врах. луючи української періодики, що походить з радянських видавництва УРСР та СРСР.

Серед вищезазначеної періодики репрезентовані окремі напрямки суспільної думки: старо-руси́нів, українофілів, русофілів, а також різних громадських, політичних, релігійних, літературних, студентських, та ін. організацій. Приблизно 40% української періодики у збірці АНБ має повний комплект, тобто за весь час виходу їх з друку. Більша частина решти періодики має у своєму складі незначні лакуни.

Дуже важливими є різні серії під таким спільним визначником як “Бібліотека...”. Серед найбільших можна зазначити : “Бібліотеку найзнаменитших повістей” в 33 томах (1881–1893), “Бібліотеку видавничої спілки НТШ” в 11 томах (1899–1910), “Руську історичну бібліотеку” в 24 томах (1886–1904), “Театральну бібліотеку” в 26 томах (1899–1904) та “Українську історичну бібліотеку НТШ” у 8 томах (1902–1911).

Значний інтерес для ознайомлення з народним побутом, уявами, традиціями Галичини та Буковини в ХІХ столітті становлять річні календарі (альманахи), що видавалися товариством ім. М. Качковського, “Просвітою” та іншими. В АНБ зберігаються багаторічні збірки так званих “шематизмів” – щорічних довідників греко-католицької церкви на Перемишльську, Львівську, Станіславську дієцезію.

Уваги заслуговують також щорічні звіти гімназій у Галичині та на Буковині (Коломия, Тернопіль, Станіслав, Перемишль, Турка, Яворів, Рогатин, Збараж, Львів) за 1900–1914 роки. Крім статистичних, біографічних та навчальних відомостей звіти часто містять цікаві загальноісторичні, краєзнавчі інформації.

1.2 Збірка рукописів та інкунабул (Handschriften – und Inkunabelsammlung, Josefsplatz, 1; tel. 534–10–289).

Збірка знаходиться у лівому крилі архітектурного ансамблю на Йозефспляц біля Аугустінеркірхе.

За станом на кінець 1980-х років ця збірка нараховувала понад 43 тис. рукописів, 238 тис. автографів, 7900 інкунабул, а також невелику допоміжну бібліотеку обсягом близько 32 тис. томів.

За даними Г. Біркфельнера тут знаходяться майже всі давні глаголичні та кириличні рукописи, на території Австрії (202 одиниці

зберігання). Серед них декілька унікатів українського походження: октоїх XII–XIII століття; збірник рукописів XVI століття Козьми Василевича, священника з Ковеля; збірка проповідей XVI століття, писаних півуставом; рукопис початку XVII століття з “Зерцалом теології” Кирила Транквіліона-Ставровецького Безбородного. Зберігається також декілька рукописів літургійного змісту (Псалтир XVII ст., два Тетраєвангелія).

1.3. Картографічна збірка (Kartensammlung, Josefsplatz, 1; tel. 534–10–297).

Знаходиться в тому самому будинку, що й збірка рукописів та інкунабул.

За відомостями на другу половину 1980-х років до складу картографічної збірки входило понад 235 тис. аркушів карт, 280 тис. топографічних зображень, а також приблизно 53 тис. книжкових видань допоміжної бібліотеки, що відображена у тематичному каталозі.

Тематично збірка, в першу чергу, відображає розвиток Габсбурзької монархії, але водночас містить особливо цінні матеріали більшості європейських країн.

Найстаріші картографічні зображення походять з початку XVI століття (т. зв. “Страсбурзький Птолемей” 1513 р.)

У збірці дуже широко представлений такий вид графічних зображень, як ведуги (“Vues”), що протягом століть відкладалися у сімейній бібліотеці Габсбургів, Альбертіні та в збірці гравюр. Після першої світової війни вони сконцентрувалися в картографічній збірці. Це видання Брауна і Гогенберга (6 томів, 1572–1617 рр.), Г. Боденера, Ж. Бостіуса та ін. з найстарішими зображеннями Львова, Кам’янець-Подільського. Але переважна їх частина походить з XVIII–XIX століть, являючи собою цінний графічний матеріал до історії архітектури та містобудування.

Нечисленні плани західноукраїнських міст походять виключно з XIX століття (Львів, Чернівці та ін.), всі вони друковані. Найцікавішим з історико-архітектурної точки зору можна вважати проект планованої реконструкції північно-західної частини Львова, запропонований у 1860 році В.П. Яблоновським, з нереалізованим варіантом розташування залізничного вокзалу.

З фондів допоміжної бібліотеки слід згадати монументальне багатотомне видання “Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild”, два інформативних томи якого присвячені Галичині та Буковині (1898, 1899), досить рідкісну працю Л.Багрова “Перші карти України” (Берлін, 1935) та цілу низку описово-географічних видань, що стосуються України або окремих її частин.

1.4. Збірка портретів та зображень* (Porträtsammlung und Bildarchiv, Heldenplatz, Corps de Logis; tel. 534–10–329)

Розташована у приміщеннях південно-західної частини архітектурного ансамблю Гофбурга, в одному будинку з Музеєм народознавства.

Збірка налічує сьогодні приблизно 1,6 млн. фотонегативів, графічних творів та фотографій, має велику допоміжну бібліотеку, що нараховує близько 120 тис. книжкових примірників.

Започаткована кайзером Францом II в 1785 році, який ще будучи ерцгерцогом почав збирати колекцію портретів.

Після виходу в світ 21-томного видання “Австро-угорська монархія в описах та зображеннях” (1866–1902), сюди був переданий весь оригінальний ілюстративний матеріал – понад 2500 графічних ілюстрацій, в тому числі пов’язаних з історією, культурою, мистецтвом, етнографією західноукраїнських земель.

Особливий інтерес становить пам’ятна адреса, подарована до 50-річного ювілею імператора Францу-Йосифу I від Буковини, що оцінюється дослідниками як оригінальний та своєрідний витвір мистецтва: обкладинка Ганса Макарта змайстерно виконаними видами Чернівців, окремих споруд міста (митрополіча резиденція, ландтаг). На 14 сторінках тексту, підписаного ландесгауптманом Й.Лулулом – поздоровлення німецькою, українською, румунською мовами.

1.5. Музична збірка (Musiksammlung, A-1010, Wien, Augustinerstraße, 1; tel. 534–10–307)

Має в своєму складі понад 47 тис. нотних рукописів, понад 105 тис. нотних видань. Рукописні форми відображені в спеціальному каталозі.

* Bildarchiv не має задовільного однозначного перекладу українською мовою.

1.6. Графічна збірка Альбертіна* . (Graphische Sammlung Albertina, AugustinerstraÙe, 1; tel.534–83, fax. 533–76–97).

Одна з найбільших у світі збірок творів образотворчого мистецтва. Основу фондів складають твори західноєвропейських митців, починаючи з XIV ст. Засновником збірки був герцог саксонський і тешинський Альберт (1738–1822). Звідси назва збірки, сформованої 1769–1822 рр., до якої увійшли: збірка малюнків, збірка мідеритів, карт та планів, бібліотека.

Сучасна Альбертіна лише на третину складається з фондів збірки герцога Альберта саксонського і тешинського. Другу, не менш важливу частину, складає збірка Євгена Савойського (1663–1736), створена у 1717–1736 роках, котра пізніше існувала як кайзерівська колекція мідеритів (у 1814 р. налічувала 177590 одиниць). Третя частина – нові надходження за 1822–1895 роки, та починаючи з 1920 року.

Збірки малюнків поділяються за національними школами. Окремий розділ утворюють т. зв. “інші (різні) школи”, загальною кількістю 2989 аркушів, в тому числі пов’язані з Україною (переважно, Західною).

Збірка мідеритів уже в 1822 році налічувала близько 158 тис. аркушів. Представлені твори О.Архипенка, В.Кандинського, Є.Лисицького, О.Кравченка та ін.

У 1905 році зі збірки мідеритів Альбертіни було виділено в окрему збірку карти та плани, що увійшли в 1920 році до АНБ як самостійний підрозділ. У 1932 році до цього підрозділу також була передана з Альбертіни збірка видів, так званих ведутів (Ansichten – (Vues-) Sammlung), котрі разом уже з наявними там фондами та з аналогічними творами збірки портретів утворили географічно-топографічну збірку картин (див. п.1.3.).

Серед спеціальних збірок сучасної Альбертіни слід відзначити також колекцію архітектурних креслень, що нараховує понад 10 тис. аркушів. Головна її частина пов’язана з Західною Європою (авторські праці Ф.Борроміні, К.Мадерни, Л.Берніні, Й.Б. Фішера фон Ерлаха,

* Походить з АНБ, але останнім часом функціонує практично як самостійний музейний заклад.

Л. фон Гільдебрандта та ін.), але є також матеріали, пов'язані зі східними провінціями колишньої Дунайської монархії, з містами Львовом, Чернівцями та ін. У колекції зберігаються автографи креслень Андріївської церкви в Києві, виконані В.Растреллі.

2. Бібліотеки Віденського Університету

Сучасна організаційна структура Віденського університету, що складається з 8 факультетів і 176 інститутів і клінік, пояснює організацію бібліотечної справи. Поряд з загальноуніверситетською (головною) бібліотекою в кожному інституті та клініці існують самостійні, іноді досить великі бібліотеки, що мають власні бюджети для поповнення фондів і володіють дуже цінними збірками. Ті з них, що так чи інакше пов'язані з українікою, також наведені в даному розділі.

2.1. Бібліотека (головна) Віденського університету
(Universitätsbibliothek Wien, Dr. Karl Lueger-Ring, 1, A-1010, Wien; tel. 401-03-0).

Поряд з АНБ Бібліотека (головна) Віденського університету (БВУ) є однією з найбільших у Австрії, як щодо загального обсягу книжкових фондів, так і з точки зору наявності тут україніки. Водночас, вона є найбільшою в Австрії за альгодоступною публічною бібліотекою.

Книжковий фонд БВУ перевищує 2 млн. примірників, а разом з бібліотеками університетських інститутів (див. п.п. 2.2–2.8), він нараховує близько 4,7 млн. книжок та 16,5 тис. назв періодичних видань з усіх континентів світу.

БВУ, як і АНБ, є бібліотекою універсального характеру, але з помітним акцентом на гуманітарні науки. За даними австрійських авторів (В.Лукан, М.Д. Пейфус) славістичний елемент складає в БВУ близько 50 тис. томів у галузі бібліографії, історії (переважно часів Австро-угорської монархії), географії, етнографії, філософії, теології. За приблизними оцінками, на основі ознайомлення з каталогами та джерелознавчою літературою, україніка БВУ, не враховуючи публікацій в періодиці та фондів інститутських бібліотек знаходиться в межах 8–9 тис. примірників. Відносно невелика

кількість ніяк не знижує наукової цінності цієї збірки через ту обставину, що переважна більшість її видань видрукувані за межами України та колишнього СРСР.

Не відповідають дійсності твердження деяких джерелознавчих публікацій, що в БВУ немає таких видань, які були б відсутні в АНБ. Безпідставне також віднесення цієї багатой бібліотеки до розряду “різних” серед віденських інституцій, що диспонують україніку. Більше того, відзначається (В.Лукан, М.Д.Пейфус), що на відміну від АНБ в царині східноєвропейських фондів в БВУ не так помітна стагнація нових надходжень у міжвоєнний період, як в АНБ.

БВУ має великий та малі (спеціалізовані) читальні зали, читальний зал періодики. Довідковий апарат складається з номінального каталога головної бібліотеки (без бібліотек інститутів), предметного каталога на картках, що складається з 3-х частин: каталог видання до 1931 року включно, видання 1932–1971 років та видання з 1972 року. В окремому залі знаходиться зведений іменний каталог видань, що зберігаються у інститутських бібліотеках. Систематичний каталог охоплює лише видання з 1971 по 1988 рік включно. Бібліографічні описи, починаючи з 1989 року, подано у комп’ютерній системі (так званій Online-Katalog). У великому читальному залі, у відкритому доступі на полицях розміщені довідкові, енциклопедичні, словникові та інші видання, загальна кількість яких перевершує аналогічні у АНБ. Довідкова література бібліографічного характеру є у відкритому доступі в залі номінального каталогу.

Як і в АНБ, переважна частина україніки в головній збірці БВУ – видання, що виходили в ХІХ – 1-й чверті ХХ століття в Габсбурзькій монархії, Німеччині, Швейцарії, Франції та інших країнах українською, німецькою, польською, французькою, англійською мовами. Лише незначна кількість примірників – видання, що походять з Російської імперії, колишніх СРСР та УРСР; переважно це література універсального та загальноісторичного, загальнокультурного змісту.

Серед українських історико-публіцистичних видань, в тому числі таких, що відсутні в АНБ, слід відзначити праці Степана Рудницького (1914–1918 рр.), Михайла Левицького (1915–1916 рр.) до проблеми галицької автономії, закордонні видання книг Михайла Грушевського, Дмитра Донцова (1915–1921 рр.), а також праці з проблем української

політики в 1-й чверті ХХ ст. Миколи Троцького, Михайла Драгоманова, Олександра Барвінського, Євгена Левинського, Лонгіна Цегельського, Володимира Старосільського, Тита Войнаровського, Володимира Кушніра, Михайла Лозинського, Юліана Бачинського, Осипа Левицького, Василя Панейка, Арнольда Марголіна, Степана Томашівського та інших.

Різноманітні точки зору на українську проблему тих часів відображають публікації німецьких, польських, французьких, російських авторів, видані, переважно, за межами України.

У фондах БВУ є декілька рідкісних, досить ґрунтовних видань з питань української історії, виданих німецькою мовою у Лейпцігу 1942 року. Це праці празьких професорів Дмитра Дорошенка “Україна та Рейх. Дев’ять століть німецько-українських відносин в дзеркалі німецької науки та літератури”, Андрія Яковліва “Німецьке право на Україні”, Романа Смаль-Стоцького “Германо-німецькі культурні впливи в дзеркалі української мови” та Дмитра Антоновича “Німецькі впливи на українське мистецтво”. Є також дві праці цього ж автора, раніше видані у Празі: “Скорочений курс українського мистецтва” (1923) та “Із історії церковного будівництва на Україні” (1925). Слід також назвати ґрунтовну працю Б.Крупницького “Історія України”, видану 1939 року в Лейпцігу німецькою мовою за дорученням Українського наукового інституту в Берліні.

Серед картографічних матеріалів слід відзначити детальні карти Галичини кінця ХVІІІ – початку ХІХ століття, виконані Ф.Ле-Мером, Йозефом Лізганігом та Йозефом М.Ф. фон Лейхтенштерном, а також декілька планів Львова цього ж часу.

Треба також відзначити численні учбові програми та підручники (в тому числі українськомовні) для навчальних закладів Галичини та Буковини періоду Австро-угорської монархії та серію видань звітів гімназій в західноукраїнських містах на початку ХХ ст. (Дрогобич, Тернопіль, Броди, Борщів, Бережани та ін.), в яких поряд зі статистичними даними звичайно вмішувалися дослідницькі історичні розвідки.

У БВУ зберігається майже повна збірка друків з серії “Видання уряду Західно-Української Народної Республіки” (1919–1922), виданих у Відні і Львові. Серед авторів серії – Микола Євшан, Степан Рудницький, Осип Назарук, Іван Німчук, Осип Левицький.

Важливу частину україністики в БВУ складають дисертації різних дослідницьких напрямків, захищені переважно у Відні*. Перелік дисертацій перевершує 20 назв (див. додаток 1).

У БВУ існує можливість випозичання книжок за незначними обмеженнями (стародруки). З одного боку, це додає дослідникам зручностей у користуванні фондами, а з іншого – обмежує їх, бо нерідко книжка не може бути отримана через те, що довго перебуває за межами бібліотеки.

2.2. Бібліотека Інституту досліджень Східної та Південно-Східної Європи (Fachbibliothek für Ost- und Südosteuropaforschung, Liebiggasse, 5, A-1010, Wien; tel. 401-03-2960).

Бібліотека була заснована на базі 10-тисячної книжкової збірки російського історика В.А. Більбасова, до якої пізніше були долучені бібліотеки краківського вченого В. Йодка, так званого Інституту балканознавства, професора міжвоєнного періоду К.Пача, частина бібліотеки К.Іречека та ін.

Фонди цієї спеціалізованої бібліотеки нараховують понад 85 тис. примірників, що стосуються історії (в найширшому розумінні) всіх східноєвропейських країн. З точки зору новітньої літератури найширше представлені колишній СРСР та Польща. Власне українка складає приблизно 3–4% фондів, основна частина – це зарубіжні видання. Досить широко представлені також українознавчі праці (переважно енциклопедичного, історичного, політичного, культурного характеру), видані на Україні переважно у післявоєнний період. Звертає на себе увагу досить значна кількість львівських видань кінця XIX – початку XX століття.

Досить широко представлені видання 1800–1918 рр., що стосуються земель Східної Галичини та Північної Буковини.

Бібліотека має також політичні брошури початку XX століття, що можуть вважатися раритетами. Тут зберігається колекція біблій на східноєвропейських мовах.

* Декілька дисертацій з україніки було втрачено. Це роботи Романа Яросевича, Олександра та Філарета Колесси, Богдана Залеського, Осипа Турянського та деякі інші.

Досить цікава збірка рідкісних періодичних видань. Більшість з них – це видання в таборах українських військовополонених часів першої світової війни 1915–1918 рр. (“Розвага”, “Розсвіт”, “Просвітний листок”, “Вільне Слово”, “Громадська думка” та ін.). Решта періодики – це видання міжвоєнного періоду в Австрії (“Воля”, “Хліборобська Україна”, “Український скиталець”, “Нова Громада”), Чехословаччині (“Український студент”, “Праці Українського історичного товариства”), Німеччині (“Die Ukraine”, “Ukrainische Kulturberichte”).

У фондах бібліотеки є також повна збірка “Записок...” Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові (1892–1937), рідкісне видання “Галичанин” (Львів, 1862) та ін.

У бібліотеці зберігається ціла серія політичних брошур 1918–1922 рр., присвячена проблемам становлення української державності. Серед авторів – В. Винниченко, П. Мілюков, М. Шаповал, В. Левинський, Г. Паламар, О. Назарук, М. Кордуба, М. Антонович та ін. Понад 30 видань мають подвійне місце виходу в світ (Відень – Київ або Відень – Львів). Понад 10 брошур видані партією українських соціалістів-революціонерів, і українською комуністичною партією.

Серед дисертацій у фондах бібліотеки слід відзначити рукописні праці М. Антоновича “Україна в Російській імперії (1764–1847)” (б.р.) та Б. Лубоцького “Політичний зміст українського національного руху в Росії в XIX ст.” (1932).

Зберігаються тут також деякі рідкісні видання з українського літературознавства 1915–1921 років (Б. Лепкий, І. Калинович, В. Сімович та ін.), видруковані у Відні. Є невелика збірка поезій П. Стаха “До верховин” (Відень – Київ, 1920).

2.3. Бібліотека інституту славістики (Fachbibliothek für Slavistik, Liebiggasse, 5, A-1010, Wien; tel. 401-03-2928).

Спеціалізована бібліотека славістики має книжковий фонд, що нараховує понад 60 тис. примірників окремих видань, понад 500 назв періодики, а також дуже важливі в мовознавчому відношенні лінгвістичні атласи. Значна частина бібліотеки утворена зі збірок відомих славістів К. Гречека та Ф. Міклошича. Частка україномовних та українознавчих видань за приблизною оцінкою складає близько 4–5%.

Тематичний профіль бібліотеки пов'язаний з науковими дослідженнями всіх слов'янських мов та літератур, в тому числі – української мови та літератури на різних етапах їх розвитку та функціонування.

Поряд з цінними давніми слов'янськими стародруками в бібліотеці зберігаються видання Івана Федорова (Львівський апостол, Острозька біблія), рідкісні видання українських друкарень XVII–XIX століть переважно релігійного змісту.

Широко представлені твори Т.Шевченка різних років видання та праці, присвячені його творчості. В збірці є також прижиттєві видання І.Карпенка-Карого (Тобілевича), І.Франка, Лесі Українки, К.Устияновича, В.Винниченка, Марка Вовчка, Я.Головацького, О.Кобилянської, М.Костомарова, Б.Лепкого, І.Левицького, П.Мирного, І.Котляревського, Г.Квітки-Основ'яненка та інших українських прозаїків і поетів.

Значна кількість видань присвячена українській фольклористиці – звичаям, обрядам, пісням, думам, казкам, загадкам, прислів'ям тощо.

Відносно невелика кількість видань стосується української історії. В тому числі праці В.Андрієвського, О.Андріяшева, М.Андрусика, М.Ангоновича та ін.

Бібліотека добре впорядкована, має іменний та систематичний каталог.

2.4. Бібліотека Інституту географії (Fachbibliothek für Geographie, Universitätstraße, 7, A-1010, Wien; tel. 401–03–2586; 401–03–2577).

Бібліотека складається з книжкових видань (близько 100 тис.), географічних атласів різноманітного таксономічного рівня, значної збірки штучних карт окремих місцевостей. Представлені всі розділи історичної та сучасної географії в найширшому її розумінні.

Стосовно України – бібліотека має у своїх фондах географічні описи окремих земель, місцевостей, як фізичного, так і економічного характеру (переважно Галичини та Буковини). Є певна кількість видань етнографічного, демографічного, статистичного характеру. В картографічній збірці – різного масштабу карти місцевостей, гір, річок, плани міст (в основному друківані).

Бібліотека має добрий довідковий апарат, що складається з каталогів: авторського, тематичного, періодики. Є також перелік атласів за місцевостями.

2.5. Бібліотека Інституту історії мистецтв (Fachbibliothek für Kunstgeschichte, Universitätstraße, 7, A-1010, Wien; tel. 401-03-2503).

Бібліотека має в своєму складі відносно невелику книжкову збірку (близько 5 тис. примірників), діатеку та фототеку.

З точки зору україніки найширше відображена історія архітектури, ужиткового та народного мистецтва, музичної творчості стосовно західноукраїнських земель (Східна Галичина, Південна Буковина, Закарпаття) за часів їх перебування у складі Австро-Угорської монархії.

Довідковий апарат бібліотеки представлений іменним каталогом.

2.6. Бібліотека Інституту австрійських історичних досліджень (Institut für österreichische Geschichtsforschung-Bibliothek. Dr. Karl Lueger-Ring, 1, A-1010, Wien; tel. 401-03-2290).

Незначний фонд бібліотеки (близько 1200 примірників) пояснюється безпосереднім сусідством головної університетської бібліотеки.

Представлена література з усіх періодів історичного розвитку Австрії, але з помітним акцентом на загально-політичну історію Австро-Угорської монархії, включаючи і тематично пов'язану з історією західноукраїнських земель XIX – початку XX ст.

Бібліотека має повний комплект багаторічного серійного видання інституту "Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung".

2.7. Бібліотека Інституту прадавньої та ранньої історії (Fachbibliothek für Ur- und Frühgeschichte, Franz-Klein-Gasse, 1, A-1190, Wien; tel. 34 76 41-385).

Інститут має бібліотеку, що нараховує понад 10 тис. примірників та колекцію археологічних знахідок (понад 1700 одиниць), що походять майже з 300 досліджених за допомогою розкопок об'єктів.

Науковий інтерес з точки зору україніки становлять археологічні праці австрійських дослідників XIX – початку XX століть, що стосуються західноукраїнського регіону.

Бібліотека має іменний каталог. Колекція археологічних знахідок каталогізована за реєстром місць розкопок.

2.8. Бібліотека Інституту германістики (Fachbibliothek für Germanistik, Universitätsstraße, 7, A-1010, Wien; tel. 401-03-2538).

Незважаючи на дуже незначну долю українки в бібліотечній збірці (близько 80 тис. томів), її матеріали досить повно відображають лінгвістичні та мовно-історичні аспекти існування німецькомовних меншин на території України (Галичина, Півн. Буковина, Волинь та ін.)

Фонди відображені в каталозі авторів та каталозі дисертацій.

3. Парламентська бібліотека (Parlaments-Bibliothek, Reichsratsstraße, 3, Parlament, A-1017, Wien; tel. 401-100).

Заснована в 1869 році, мала призначення для обслуговувати членів австрійського парламенту; нині загальнодоступна, окрім днів, коли відбуваються парламентські сесії. З 1909 р. знаходиться у великому будинку неогрецького стилю (1873–1883, арх. Т.Гансен), що є органічною складовою частиною містобудівельного ансамблю віденського Рінгу. З 1861 по 1918 роки українці Галичини постійно були делегатами Палати представників, але кількісно це представництво коливалося, починаючи з 3 чоловік (1867) до 27 (1907). Фонди бібліотеки нараховують приблизно 240 тис. примірників книжкових видань і близько 900 назв періодики. Тематичний профіль, в основному, суспільні науки, державне право, історія, парламентська діяльність, політичні партії тощо. Склад фондів відображений в авторському, тематичному, систематичному каталогах.

Найбільшу цінність парламентської бібліотеки з точки зору українки мають повні протоколи періоду з 1861 по 1918 роки, котрі фіксували діяльність Палати депутатів ("Stenographische Protokolle über die Sitzungen des Hauses der Abgeordneten des österreichischen Reichsrates") в 374 томах та Палати лордів ("Stenographische Protokolle über die Sitzungen des Herrenhauses des österreichischen Reichsrates") у 74 томах. За допомогою опублікованих покажчиків до цих протоколів "Index zu den stenographischen Protokollen des Abgeordnetenhaus des österreichischen Reichsrates" у 28 томах та "Index zu den stenographischen

Protokollen des Herrenhauses des österreichischen Reichsrates" у 22 томах можна легко знайти тексти виступів, пропозицій, запитів усіх українських депутатів, в тому числі таких найбільш впливових, як Олександр Барвінський, Степан Кагала, Кость Левицький, Євген Петрушевич та Юліан Романчук. Бібліотека має також рідкісні біографічні видання, що містять детальну інформацію про кожного члена парламенту. Вичерпні відомості про адміністративний устрій Австро-Угорщини в цілому, Галичини та Буковини, зокрема, дають щорічні довідники. В бібліотеці зберігаються також дуже інформативні й важливі для вивчення суспільно-політичної історії Західної України стенографічні звіти засідань Крайового Сейму Королівства Галичини та Лодомерії з Великим Краківським князівством (разом з додатками, 124 томи за 1861–1914 роки) та Буковинського Ландтагу (71 том за 1863–1913 роки). Промови українських депутатів у Сеймі публікувалися, переважно, українською мовою, у Ландтазі – німецькою.

Парламентська бібліотека має також у своєму складі стенографічні звіти засідань виборних державних органів міжвоєнної Польщі (52 томи) та міжвоєнної Чехо-Словаччини (187 томів) з промовами представників українських меншин.

4. Віденська міська та земельна бібліотека (Wiener Stadt und Landesbibliothek, Rathaus, A-1082, Wien; tel. 40-00-09).

Після АНБ та БВУ третя за величиною бібліотека Відня, діяльність якої фінансується і контролюється міським магістратом. Має в своєму складі, окрім власне бібліотеки, збірку рукописів та музикалій.

Книжкова збірка нараховує понад 350 тис. примірників. Певла частина видань (в тому числі україномовних) з історії, культури, мовознавства, літератури, етнографії, фольклору західно-українських земель за період їх перебування у складі Австро-Угорської монархії.

Довідковий апарат складається з авторського, тематичного та систематичного каталогів.

Збірка рукописів нараховує понад 220 тис. одиниць, серед яких листування, спогади, щоденники та особисті архіви відомих діячів науки, політики, літератури та мистецтва, в тому числі українського походження, діяльність яких була пов'язана з Віднем.

5. Бібліотека Австрійського інституту Східної та Південно-Східної Європи (Österreichisches Ost- und Südosteuropa-Institut – Abteilung Bibliothek und Dokumentation, Josefsplatz, 6, A-1010, Wien; tel. 512–18–95, 512–43–28).

На відміну від бібліотеки спорідненого Інституту досліджень Східної та Південно-Східної Європи Віденського університету бібліотека має значно менший книжковий фонд (близько 29 тис. одиниць). Кількість назв періодики – близько 2400. Концентруватися почала з 1960 року.

Тематично охоплює питання історії, географії, економіки, політики, науки, освіти, ідеології, літератури, мовознавства зазначеного регіону.

Хронологічно формується з акцентом на сучасній проблематиці в житті східноєвропейських країн, в тому числі України – як у складі колишнього СРСР, так і після проголошення незалежності.

Україніка в книжковому фонді відображена, переважно, виданнями українських наукових інституцій в Мюнхені, Торонто, Вінніпезі, Гарварді та ін. Серед небагатьох україномовних видань початку ХХ століття, що з'явилися у Відні, можна відзначити працю В. Гнатюка “Українська народна словесність. В справі записів українського етнографічного матеріалу” (1917 р.) та “Малий катехизис для православних дітей в народних школах на Буковині” (1912 р.).

Серед дещо неповно укомплектованих збірок української періодики, нараховується близько 25 назв, що виходять або виходили в Лондоні, Мюнхені, Торонто, Філадельфії, Чикаго, Нью-Йорку, Парижі, Едмонтоні.

Фонди відображені в тематичному каталозі.

6. Бібліотека Інституту славістики Університету в Граці. (Institut für Slavistik der Universität Graz-Bibliothek; Heinrichstraße, 26, A-8010, Graz).

Одна з найстаріших славістичних бібліотек Австрії (заснована в 1871 році).

Книжкова збірка, що нараховує понад 30 тис. одиниць зберігання, тематично охоплює мовознавство, літературу, історію культури,

етнографію слов'янських народів Східної Європи, включаючи регіони колишнього СРСР. До складу фондів входить багата наукова спадщина відомих славістів, професорів Йозефа Матля та Бернда ф. Арніма (друковані та рукописні праці).

Довідковий апарат складається з каталогів: іменного, тематичного, періодики, серійного, сигнатурного. Існує також інвентарний перелік, складений ще в 1902 році професором Матією Мурком.

7. Бібліотека Інституту історії церкви, теологічного факультету Університету в Іннсбруку (Institut für Kirchengeschichte der Theologischen Fakultät Innsbruck – Bibliothek, Universitätsstraße, 6, A-6020, Innsbruck).

Невелика за обсягом бібліотека тематично відповідає діяльності інституту. Має в своєму складі окремі видання, що відображають історію церкви (переважно католицької та греко-католицької), церковного життя на землях Галичини та Буковини у XVIII – на початку XX століття.

8. Бібліотека Австрійської Центральної статистичної служби (Österreichisches Statistisches Zentralamt – Bibliothek, Heldenplatz, Neue Hofburg, Postfach 41, A-1014, Wien; tel. 71128–7643).

Бібліотека нараховує близько 15 тис. примірників книжкових видань, близько 2500 назв періодики; має у своєму складі картографічну збірку; спеціалізується в галузі накопичення та обробки статистичної інформації практично усіх сфер суспільного життя з акцентом на економіці та демографії в найширшому розумінні.

Бібліотека містить різноманітні статистичні матеріали часів Австро-Угорської монархії, в тому числі такі, що відображають розвиток тогочасного суспільства Галичини та Буковини.

Довідковий апарат складається з каталогу авторів, предметного каталогу та каталогу періодики.

9. Бібліотека Товариства дослідників Сходу та Південного Сходу (Gesellschaft für Ost- und Südostkunde – Bibliothek, Bismarkstraße, 5, A-4020, Linz).

Невелика бібліотека Товариства, заснованого в 1955 році, орієнтована переважно на економічно-господарську та філологічно-

лінгвістичну тематику, пов'язану зі східними та південно-східними країнами Європи. Україніка, загалом, представлена в контексті колишнього СРСР. Бібліотека поряд з незначною кількістю рідкісних видань має також збірку платівок та діапозитивів. В її складі – унікальний, об'ємний архів Толстого.

Довідковий апарат – предметний та авторський каталоги.

10. Бібліотека Віденської Конгрегації мехітаристів (Wiener Mechitaristen-Congregation – Bibliothek. Mechitaristengasse, 4, A-1070, Wien; tel. 93–64–17).

Бібліотека є однією з найбільших вірменських збірок у діаспорі.

Друкарня мехітаристів у ХІХ столітті була одним з найактивніших осередків у Відні, де поряд з виданнями чеськими, болгарськими, польськими, сербськими, хорватськими та іншими видавалася й українська література. Диспонує майже всіма видрукowanими тут рідкісними українськими виданнями (близько 40 назв), не враховуючи багатомовних. Найбільш широко представлені підручники для українських шкіл в Австро-Угорській монархії та література релігійного змісту. Хронологічні рамки видань – від 1833 до 1922 року.

Серед найбільш цікавих слід відзначити “Русько-угорську чи малярську граматику” Я.Фогарасі (1832), “Возрене страшліща во Пеште і Буде” С.Г.Лисенецького (1838), “Галицькі приповідкі і загадки” Г.Ількевича (1841), “Вінок русинам на обжинкі...” І.Головацького в 2-х частинах (1846, 1847). Тут же вийшло з друку 8 випусків редакovanого І.Головацьким “Вісника” (1850–1866) з підзаголовком “Повременне пісмо посвящено політичеському і нравственному образованню русинов австрійськой держави”. Тут було видрукowane одне з рідкісних видань “Кобзаря” Т.Шевченка (1915) та брошура Володимира Дорошенка “Півтораєта літ українськой політичної думки. Від скасовання гетьманщини до нашого часу. Короткий історичний огляд” (1914).

Серед багатомовних видань з українською частиною слід відзначити панегіричний альбом “Das Kaiser Album Viribus unitis” (1858), весь прибуток від розповсюдження якого пішов на спорудження Вотівкірхе у Відні.

Крім книжкових видань, бібліотека має у своєму складі велику кількість рукописів різного характеру, стародруки, періодику, картографічні та графічні матеріали, що стосуються історії вірменського народу, в тому числі – вірменських колоній в Україні. Через відсутність задовільного довідкового апарату користуватися фондом цієї бібліотеки важко.

Конгрегація має також власний музей, заснований у 1811 році. Тематика його фондів стосується вірменології, сакрального мистецтва, археології, етнографії.

АРХІВИ

11. Австрійський державний архів. (Österreichisches Staatsarchiv Generaldirektion Minoritenplatz, 1, A-1010, Wien; tel. 505-87-47).

Найбільший за обсягом фондів та найрізноманітніший за складом архів Австрії. Заснований у 1945 році. Складається з генеральної дирекції та 5 самостійних відділів: Архіву цісарського дому, двору і державного архіву (I); Загального адміністративного архіву (II); Фінансового архіву та Надвірної канцелярії Гофнаннерархіву (III); Військового архіву (IV); Архіву транспорту (V). Підпорядкований безпосередньо службі бундесканцлера.

Відділ I. Архів цісарського дому, двору і держави (Abteilung I. Haus-Hof- und Staatsarchiv, Minoritenplatz, 1, A-1010, Wien; tel. 513-15-0)

Заснований як архівна збірка за розпорядженням Марії-Терези в 1749 році для зберігання документів імператорського двору та австрійської держави. Поповнювався документами уряду та його представників. Після підпорядкування його в 1762 році державній канцелярії набув статусу спеціального архіву для найвищих державних установ, який зберігає до цього часу.

Внутрішнє членування фондів склалося відповідно до діяльності окремих підрозділів державного управління на різних історичних етапах їх розвитку. Серед найголовніших складових частин можна відзначити: 1) Рейхсархіви (імператорська надвірна рада, імператорська надвірна канцелярія, імператорська судова палата та ін.); 2) Австрійська таємна державна реєстратура; 3) Державна канцелярія (Міністерство Зовнішніх справ); 4) Посольські архіви; 5) Відділи (іноземних) держав; 6) інші збірки різного походження (листування, дипломатичні та воєнні акти); 7) Габсбурзько-лотарінгський сімейний архів; 8) Габсбурзько-лотарінгський надвірний архів; 9) Кабінету міністрів архів; 10) різні надвірні архіви

спеціального змісту; 11) відділ актових документів; 12) збірка печаток; 13) відділ рукописів; 14) монастирські архіви; 15) австрійські акти; 16) угорські акти та ін. Окрему частину фондів складають особисті збірки відомих представників аристократії, державної адміністрації, культури, освіти, науки. До складу архіву входить допоміжна бібліотека, окремі частини якої це цілісні збірки колишніх державних установ. Загальна кількість справ перевищує 160 тис. одиниць зберігання, не беручи до уваги численних колекцій та окремих документів.

Відділ II. Загальний адміністративний архів (Abteilung 2. Allgemeines Verwaltungssarchiv, Nottendorfergasse, 2, A-1030, Wien; tel. 78-66-41)

Утворився шляхом відокремлення від архіву надвірної канцелярії в 1820 році. Змінюючи неодноразово назву, поповнювався фондами нових міністерств, діяльність котрих здебільшого стосувалася внутрішнього життя країни.

Фонди поділяються на три основні групи: загальне управління, релігія та освіта, акти про надання дворянства.

До першої групи належать справи, що відклалися внаслідок діяльності надвірної канцелярії (1749–1848, є окремі акти з XVI ст.), Верховної служби юстиції (1749–1848), Служби надвірної поліції (1793–1848), Міністерства внутрішніх справ (1848–1918), Міністерства сільського господарства (1868–1918), Міністерства громадських робіт (1908–1918), Вищої поліції (1852–1868) та інші, що відклалися після 1918 року.

До другої групи належать фонди, пов'язані з віросповіданнями в період 1500–1848 років, акти Міністерства віросповідань та освіти (1848–1918), Гербової надвірної комісії (1760–1848) та ін.

Третю групу складають акти про дворянське походження: акти Надвірної канцелярії (з XVI ст. до 1918 р.), акти імперського дворянства (з XVI ст. до 1806 р.), дипломи про надання дворянства, родоводи та ін.

Окремо виділені також родинні архіви.

Практично всі вищезазначені фонди тематично пов'язані з західноукраїнськими землями періоду їх перебування в складі Австро-Угорської монархії.

Відділ III. Архів фінансів та надвірної палати – Архів фінансів (Abteilung 3. Finanz- und Hofkammerarchiv – Finanzarchiv Himmelpfortgasse, 8, A-1010, Wien; tel. 514–33–0)

Архів складається організаційно з двох підрозділів: фінансового архіву та архіву надвірної палати.

Перший утворено 1892 року з фондів так званої “старої реєстратури” цісарського Міністерства фінансів, акти якого складають основу збірки (банківські справи, кредити, власність, податки, комерція, збори та ін.). З історичних досліджень західноукраїнських міст та сіл фонди централізованого кадастру (1810–1874). Значна частина фондів пов’язана з розвитком промислових підприємств, в т.ч. у Галичині та на Буковині.

Відділ III. Архів фінансів та надвірної палати – Архів надвірної палати. (Abteilung 3. Finanz- und Hofkammerarchiv – Hofkammerarchiv, Johannesstraße, 6, A-1010, Wien; tel. 513–78–00)

Архів надвірної палати заснований 1578 року. Найдавніші документи походять з XII ст. Фонди Архіву надвірної палати тематично розділені на 6 великих груп: 1) акти надвірної палати австрійської та німецької владної установи; 2) акти нижньо-австрійської палати; 3) акти надвірної комісії в гірничих та монетарних справах; 4) акти комерційних надвірних установ; 5) акти кредитних установ надвірної палати; 6) різне (в тому числі колекція карт і планів). Архів має власну допоміжну бібліотеку (близько 10 тис. томів).

Відомості, що стосуються України, розпоршені в складі різних фондів і хронологічно, в основному, обмежені 2-ю пол. XVIII – початком XX століття.

Відділ IV. Воєнний архів (Abteilung IV. Kriegsarchiv. Nottendorfergasse, 2, A-1030, Wien; tel. 78–66–41 (Zentrale)).

Заснований 1801 року ерцгерцогом Карлом. Як архів у сучасному розумінні (постійне, тематично спрямоване накопичення архівалій), сформувався наприкінці XIX століття і з того часу є головним воєнним архівом Австрії. Нараховує понад 900 тис. одиниць зберігання. Склад – воєнні акти та документи, рукописи різного характеру, картографія, технічна документація, ведуги, портрети та ін.

Наявна україніка за походженням та змістом пов'язана з діяльністю військових підрозділів на території Галичини, Буковини, Закарпаття за часів Габсбурзької монархії, з інформацією розвідувального характеру (про українські території часів Російської імперії та СРСР), з воєнними діями першої і другої світової воєн та ін.

Тематично вона розподілена за 5 основними підрозділами архіву. В кадровому підрозділі (Personalevidenzen und Militärmatrikeln) зберігаються доступні для дослідників особові справи 1740–1919 років, архів лейбгвардії, архів воєнного суду, документи військових шпиталів та списки воєнних поховань часів першої світової війни, військові метрики з XVII ст. по 1938 рік, відомості про загиблих, полонених та ін.

В окремому підрозділі зібрані польові документи, розподілені на дві підгрупи: так звані старі (до 1913 р.) та нові польові акти, серед яких мемуари, рукописи, акти нагороджень, звіти, донесення, рапорти часів першої світової війни, в тому числі, військових підрозділів, що діяли на території Галичини та Волині*.

Третій підрозділ – Центральні установи – найбільший за обсягом відображених служб – хронологічно має такі межі: 1556 рік (Надвірна військова рада) – 1920-і роки. Містить документи цісарської військової канцелярії, генеральної ад'юнктури, воєнного міністерства, транспортної служби, Міністерства оборони земель, військово-технічного комітету, територіальних військових органів (в тому числі – по Західній Україні), військових учбових закладів та ін.

Четвертий підрозділ стосується діяльності військово-морських та військово-повітряних сил.

Дуже цінна інформація до історії українських міст зберігається в п'ятому підрозділі "Karten- und Bildersammlungen". Є тут найстаріший "Geographiae Opus" (1478), праці Брауна і Гогенберга, Ортеліуса, Меркатора, Гондіуса, Сансона та інших відомих картографів, понад 20 карт та атласів Чорного моря (1778–1915 рр.). Значна кількість різного роду карт та атласів Австро-Угорщини, з яких особливо

* Саме тут, можна сподіватися, вдасться знайти інформацію про долю вивезених з України культурних цінностей.

цікаві спеціальні карти монархії з зображенням земель Галичини, Буковини, Закарпаття; мапи Польщі (до її поділів), де зазначені західноукраїнські землі (1733–1772 рр.). У збірці близько 80 різнорідних карт, що спеціально присвячені Галичині. Окремі карти стосуються українських земель, що відійшли до Росії після поділу Польщі (Бесарабська, Херсонська, Катеринославська, Київська, Полтавська, Подільська, Волинська губернії). Є окремі географічні зображення річок Дніпра, Дністра, Буга, Черемоша (з цікавими рукописними доповненнями про лісосплав). Досить широко представлені плани міст, подекуди разом з околицями: Львова (1770–1870 рр.), Києва (1846–1916 рр.), Одеси (1854–1918 рр.), Кам'янець-Подільського (1805–1867 рр.), а також Станіславова, Дубна, Хотина, Добромиля, Кінбурна, Луцька, Очакова, Рави, Рівного, Севастополя, Бродів, Херсона, Катеринослава, Єзуполя та ін. Значна їх частина є рукописними оригіналами, що не мають аналогів у вітчизняних збірках.

Близько 25 картографічних одиниць зберігання стосуються Криму (1775–1904 рр.)

Архів має також значну кількість рукописів військового походження з описами ландшафтів, місцевостей, населених пунктів, доріг, річок, мостів, природних перешкод та ін. – як можливих театрів воєнних дій в Галичині, Буковині, Закарпатті.

Відділ V. Архів транспорту (Abteilung 5. Archiv für Verkehrswesen, Aspanstraße, 33, A-1030, Wien; tel. 73–36–31)

Засновано 1897 року як архів Вищого управління залізницями (Міністерство залізниць), котрий з часом охопив інші види транспорту і з 1920 року отримав сучасну назву.

Фонди архіву відображають історію розвитку залізниць в Австрії з 1811 до 1938 року, в тому числі на Галичині, Буковині, Закарпатті періоду їх перебування в складі Австро-Угорщини. Слід мати на увазі, що, починаючи з 1867 року, тут відкладалися лише матеріали, пов'язані з австрійською частиною бімонархії (тобто без Закарпаття). У складі фондів – урядові постанови, акти, накази, технічні документи, проекти, плани – як ті, що пов'язані з залізницями, так і ті, що відтворюють історію водного, повітряного транспорту, а також пошти, телефону, телеграфу.

12. Віденський міський та земельний архів (Wiener Stadt- und Landesarchiv, Rathaus, A-1010, Wien, tel. 40-00-08).

В сучасному вигляді існує з 1889 року. Організаційно підпорядкований віденському магістрату, є одним з його структурних підрозділів. Після Австрійського державного архіву це другий за величиною архів Австрії.

Тематично фонди архіву пов'язані в першу чергу з історією міста в найрізноманітніших її проявах з акцентом в галузях політики, культури, міського самоуправління. Найраніші документи походять з кінця XIV століття. Структурно фонди архіву поділяються на: головний архів, міське управління, колишні міські громади, колишні земельні володіння, державні служби та управління, державні суди, професійні та ремісничі об'єднання, конфесійні заклади, приватні архіви та ін. Практично недосліджені з точки зору українці фонди архіву в першу чергу можуть становити інтерес завдяки наявності багатих матеріалів біографічного характеру. Вони стосуються вихідців з України, що працювали, мешкали або навіть померли у Відні. Дослідники, зокрема, звертають увагу (В.Лукач, М.Пейфус) на цінні документи майнового та судового характеру.

13. Архів Віденського університету (Universitätsarchiv, Postgasse, 9, A-1010, Wien; tel. 513-11-61, 513-11-62).

Містить документальні фонди, що відображають діяльність одного з найстаріших університетів Європи, заснованого 1365 року. Однак перші архівні фонди почали відкладатися лише з кінця XV ст., а систематичного характеру цей процес набув з першої пол. XVI століття. З 1722 року була введена посада університетського архіваріуса.

Структурно фонди архіву організовані відповідно до хронологічних періодів та організаційних засад діяльності університету, з вичлененням в окремі збірки факультетських архівів (теологічного, юридичного, медичного, філософського та ін.). Як складова частина збірки існує також група так званих національних архівів (Nationalarchive) та значна кількість особистих архівів (переважно професорського складу університету).

Серед персональних справ є такі, що, починаючи з XIX століття, стосуються навчання і захисту дисертацій в університеті студентами українського походження.

МУЗЕЇ

14. Етнографічний музей "Замок Китзеє". (Ethnographisches Museum Schloß Kitsee, A-2421, Kitsee, Dz.-L.Bathuanplatz, 1; tel. (02143, 2304).

Музейна збірка (близько 3 тис. одиниць) значною мірою сформована за рахунок фондів Австрійського музею етнографії, Музею народів світу, Музею прикладного мистецтва (Відень). Бібліотека музею нараховує близько 6 тис. примірників історико-етнографічних видань.

Серед експонатів досить широко представлені матеріали українського походження, зокрема предмети декоративно-ужиткового мистецтва гуцулів (кераміка, вироби з дерева та скла, різноманітні речі культового призначення). Зберігається етнографічна колекція, зібрана І.Франком.

Додатки

Коротка бібліографія

- AMSTÄDTER B. Gesamtzeitschriftenkatalog der Bibliothek der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. – Wien, 1985. – X. – 721 s.
- Bibliotheka Eugenia (Eugen Prinz von Savoyen). Die Sammlungen des Prinzen Eugen von Savoyen. Ausstellung der Österreichischen Nationalbibliothek und der Grafischen Sammlung Albertina. Prunksaal 15.5 – 31.10.1986. – Wien, 1986. – XVI, 360 s.
- BIRKFELLNER G. Glagolitische und kyrillitische Handschriften in Österreich. – Wien, 1975. – 540 s.
- BITTNER L. Gesamtinventar des Wiener Haus-Hof- und Staatsarchivs. 5 Bd. – Wien, 1936–1940.
- DAWID M., EGG, E. Der österreichische Museumführer. Museen und Sammlungen in Österreich. – Innsbruck & Frankfurt/M, 1985. – 452 s.
- Die Österreichische Nationalbibliothek. Geschichte, Bestände, Aufgaben. 4. Aufl. – Wien, 1969. – 100 s.
- Ein Weltgebäude der Gedanken. Die Österreichische Nationalbibliothek. Red.: Otto MAZAL. 1. Aufl. – Graz, 1987. – 338 s. Das Buch enthält folgende Beiträge:
- DUCHKOWITCSH Wolfgang. Von den Fürstenbibliothek zur modernen Gebrauchsbibliothek. – S. 9–16;
 - HARRAUER Herman. Vom Wüstensand bewahrt, Die Papirossammlung. – S. 17–40;
 - MAZAL Otto. Schatzkammer der Buchkunst. Die Hahdschriften und Inkunabelsammlung. – S. 41–86;
 - LANG Helmut; USTRNAL Geralt. Bücher bewegen die Welt. Die Druckschriftensammlung. – S. 87–136;
 - SEIDL Walter. Plakate, Parolen und Programme. Die Flugblätter – und Plakatsammlung. – S. 137–146;

- GALOSY Eva. Aus den Büchern. Die Exlibrissammlung. – S. 147–154;
 - BROSCHÉ Günter. "Meine Sprache versteht die ganze Welt" (J.Haydn). Die Musiksammlung. – S. 155–202;
 - WAWRIK Franz. Das Abbild der Welt. Die Kartensammlung. – S. 203–232;
 - NICS Peter. Vorhang auf. Die Theatersammlung. – S. 233–260;
 - WIESER Walter G.; KITTLER, Robert. Porträtsammlung und Bildarchiv. – S. 261–316 E.
- FRANZ E.G. Einführung in die Archivkunde. 2 Aufl. – Darmstadt, 1977. – 140 s.
- Geschichte der Österreichischen Nationalbibliothek. 1 Teil. Die Hofbibliothek (1368–1922). – Wien, 1968.
- Geschichte der Österreichischen Nationalbibliothek. 2. Teil. Die Nationalbibliothek (1923–1967). – Wien, 1973.
- Graphische Sammlung Albertina. Herzog Albert von Sachsen-Teschen und seine Kunstsammlung. Ausstellung. Katalog. – Wien, 1969. – 207 s.
- HAFNER, S. Slavica der Österreichischen Nationalbibliothek. In: Österreichische Osthefte, 5. – Wien, 1963. – S. 161–165.
- Inventar des Wiener Hofkammerarchivs. – Wien, 1951. – XXXIV. – 196 s. (Inventar); – Wien, 1958. – 130 s. (Register).
- KOSCHATZKY W., STROBL A. Die Albertina in Wien. (200 Jahre Albertina). Geschichte mit erstmaliger Darstellung der gesamten Bestände. – Wien u.a., 1970. – 447 s.
- LUKAN Walter; PEYFUSS Max Demetr. Information und Dokumentation über Ost- und Südosteuropa in Österreich. Manuskript. – Wien, 1979. – 216 s.
- LUKAN W., REYFUSS M.D. Ost- und Südosteuropa-Sammlungen in Österreich. Verzeichnis der Bibliotheken, Institute, Archive und Museen. – Wien, 1982. – 98S.
- LUKAN Walter; PEYFUSS Max Demetr. Ost- und Südosteuropa – Sammlungen in Österreich. Verzeichnis der Bibliotheken, Instituten, Archive und Museen. 2. Aufl. – Wien & München, 1990. – 166 s.

- MAGOCSI Paul Robert. *Galicja. A historical survey and bibliographical guide*. Publ. in assoc. with the Canadian Inst. of Ukrainian Studies and the Harvard Ukrainian Research Inst. – Toronto (a.o.), 1983. – XVIII. – 299 p.
- MAGOCSI P.R. *Vienna as a resource for Ukrainian studies: with special reference to Galicja*. – Cambridge, Mass., 1980. – P. 610–626 (aus: *Harvard Ukrainian Studies*. 3/4, 1979/1980).
- Museen und Sammlungen in Österreich. *Ein Schroll-Handbuch*. – Wien & München, 1968. – 365 s.
- Österreichische Archive. In: *Jahrbuch der Österreichischen Wissenschaft*. 4. 1957/58. – Wien, 1959. – S. 133–288.
- Österreichische Nationalbibliothek. *Richtlinien für die Schlagwortkatalog*. 5. Aufl. – Wien, 1970. – 66 s.
- Österreichische Nationalbibliothek, Wien. *Katalog der Druckschriften 1501–1929. (Mikroform)*. – Wien, (1982). – 808 bl.
- PAUER H. *Das Bildarchiv der österreichischen Nationalbibliothek*. – Wien. – 1947. – 130 s.
- PESCHL O. *Die Universitätsbibliothek und die Slavistik in Vergangenheit und Gegenwart*. In: *Österreichische Osthefte*, 5. – Wien, 1964. – S. 76–81.
- PESCHL, O. *Wiener slawistische Dissertationen in der Universitätsbibliothek Wien. 1872–1962*. In: *Wiener Slawistisches Jahrbuch*, 10. – Graz, 1963. – S.195–205.
- PEYFUSS M.D. *Das Institut für Ost- und Südosteuropaforschung der Universität Wien*. – In: *Historica Austriaca*, 3. – 1985. – S. 8–11.
- PLASCHKA Richard Georg. *30 Jahre Österreichisches Ost- und Südosteuropa-Institut*. – In: *Österreichische Osthefte* 30. Wien, 1988. – 24 s.
- PLÖCHL WILLIBALD M. *St. Barbara zu Wien. Die Geschichte der griechisch-katholischen Kirche und Zentralpfarre St. Barbara*. Bd. 1. – Wien, 1975. – 262 s. ("Kirche und Recht". 13); Bd. 2. – Wien, 1975. – 219 s.
- RESCHL O. *Katalog der Bestände auf dem Gebiet der slawischen Philologie einschliesslich der Belletristik*. Universitätsbibliothek Wien. – Boston, 1972. – 456 s.

- SAWICKI L. Spis map archiwum wojennego w Wiedniu, odnoszacych się do ziem polskich. – Warszawa, 1920. – 242 s.
- STOY Manfred. Bibliothek des Instituts für osteuropäische Geschichte und Südostforschung. – In: UB Wien aktuell, 1974. – N 8. – S. 2–3.
- WAWRIK Franz. Alte Manuskriptkarten an der Österreichischen Nationalbibliothek. In: Kartenhistorisches Colloguium. Bayreuth'82. Vorträge und Berichte. – Berlin, 1983. – S. 31–39.
- WEISS B. Bibeln in seltenen Sprachen aus dem Bestand der Universitätsbibliothek Graz. – Graz, 1982. – 19 bl.
- Wiener Archiv für Geschichte des Slaventums und Osteuropas... Graz & Köln, 1984. – (Veröffentlichungen des Instituts für osteuropäische Geschichte und Südostforschung der Universität Wien, (сучасна назва інституту: Institut für Ost – und Südosteuropaforschung).
- WYTRZENS Günter. Die Slavica der Wiener Mechitaristen-Druckerei. – Wien, 1985. – 337 s.
- WYTRZENS, G. Die slavischen und Slavica betreffenden Drücke der Wiener Druck – und österreichischen Kulturgeschichte. – Wien, 1985. – 337 s.
- ZUPPAN Arnold. Tätigkeitsbericht des Österreichischen Ost- und Südosteuropa-Instituts. – In: Österreichische Osthefte. – Wien, 1989. – Hft. 1.
- АЧКАСОВА В.Н. Русские архитектурные чертежи в Венском музее. – Строительство и архитектура, 1982. – № 7. – С. 29–30.
- ГРОССМАН Ю.М., КУТИК В.Н. Справочник научного работника. Архивы, документы, исследователь. – Львов, 1983 (Р.4.2. Архивы зарубежных стран. Австрия). – С. 278–279.

**Дисертації з україніки
в фондах АНБ та БВУ
(попередній перелік)**

- ALTER Moses Leser. Die auswärtigen Handelsbeziehungen Lembergs im XV. Jh. – Wien, 1917. – bl. (D 14.865).
- ANTONOWYTSCH Michael. Ukraine im Russischen Reiche (1764–1847). Geistesgeschichtliche Studie. – Wien, 1942. – 246 s. (D 8.063).
- APISDORF Curch Feige. Das Handwerke und die Handwerkerzünfte im mittelalterlichen Lemberg. – Wien, 1925. – 137 s. (D 542).
- BASYLEVYTSCH Anatol. Friedrich Bodenstedt und die “Poetische Ukraine”. – Wien, 1943. – 118 s. (D 8.861).
- BERGMANN Moses. Der polnisch-ruthenische Antagonismus in Galizien. – Wien, 1924. – 137 bl.(D 4).
- BIDA Konstantyn. Zur Lautlehre der ukrainischen Mund art des Jaroslaver Gebietes. Mit Texten und Glossar. – Wien, 1943. – 84 s. (D 11.322).
- BÖHM Max. Beiträge zur Kentniss des galizischen Erdöls. – Wien, 1894. –91 bl. (50.376 – B).
- CHYLAK Viktor. Über den Ursprung des russischen Staates mit besonderer Berücksichtigung des Russenangriffes auf Constantinopel im Jahre 860. Eine historisch–kritische Untersuchung. – Wien, 1908. – 104 s. (D 13. 936).
- CURKOWSKA Nadja. Die Ballspiele bei den Slaven mit besonderer Berücksichtigung der Ukrainer. – Wien, 1944. – IV, 152 bl. (807.391 – C).

* У дужках подано сигнатури. Сигнатури дисертацій, що зберігаються в АНБ, починаються з основного порядкового числа з наступним додатковим буквеним шифром. Сигнатури БВУ мають зворотний порядок позначення.

- DUTKA Nikolaus. Die Frage der Schriftsprache bei den österreichischen Ukrainern von 1772 bis 1848. – Wien, 1951. – 135 bl. (D 9.591) (808.930 – C).
- HEIDEN Marcus. Das Jahr 1847 in Galizien. – Wien, 1927. – 142 bl. (D 1.255) (218.362 – D).
- HIRNIAK Nikephon. Die slavische historische Palaca und ihn grichisches Original. – Wien, 1910. – 662 S. (D. 13.985).
- JAREMKO Michael. Der Kampf der galizischen Ukrainer um ihre Vertretung im Wiener-Parlament seit 1848, insbesondere in den Jahren 1905–1907. – Wien, 1944. – IV. – 236 bl. (743.515 – C).
- KRUPNICKIJ Boris. Johann Christian von Engel und die Geschichte der Ukraine. – Berlin, 1931. – 53 s. (I 602.455).
- KUTZNER Erich Georg. Ukrainische Siedlungen. – Berlin, 1922. – 52 s. (II 457.782).
- KUZNIAK Mykola. Der Adel und die Bauern in Galizien. – Wien, 1924. – IVS. – 118 bl. (D 64) (218.306 – B).
- KISILEVS'KYJ Konstantin. Über die sprachlichen Merkmale der Kleinrussischen Denkmäler des 11. – 14. Jahrhunderts mit besonderem Rücksicht auf Codex Hankensteinianus. – Wien, 1912. – 58 s. (D 14.464).
- KYSELEVSKYJ Volodymyr J. Der ukrainische Adel des XVII. Jahrhunderts. – Wien, 1924. – 94 bl. (D 105).
- LANGNER Franziska. Ländliche Siedlungsgeographie in Ostgalizien. – Wien, 1922. – 105 s., (D 15.217).
- LE-LUGE d'ÖREL Vasil von. das galizische Tetroevangelium von Jahre 1144. Eine kritisch-paleografische Studie auf dem Gebiete des Altrussischen. – Leipzig, 1897. – 3 bl. – 42. – XVI s. (90.040 – B).
- LERCHER Martha. Beobachtungen zur Sprache des ukrainischen Erzählers Wasyl Stefanyk. – Wien, 1943. – 87 s. (D 8.047).
- LEVICKA Irina. Das Jahr 1848 und die Ukrainer in Österreich. – Wien, 1925. – 163 bl. (D 727).
- LIPSZYC Marya-Amélie. Wirtschaftliche Studien über Galizien unter besonderer Rücksichtnahme auf die gewerbliche Arbeiterfrage. – Zürich, 1901.

- MELNYK Peter. Das ukrainische landwirtschaftliche Genossenschaftswesen in Galizien. – Wien, 1944. – 103 bl. – VIII taf. (599.105 – C).
- NIMČUK Ivan. Die erste ukrainische politische Emigration. – Wien, 1923. – 125 (D 253).
- REINIGER Therese. Wirtschaftsgeographie Osrgaliziens. – Wien, 1918. – bl. (D 15.105).
- RESSIG Ign.-Johannes. Brevis expositio aquarum mineralium regni Galiciae. – Vindobonae, 1827. (144.758 – B).
- RUSS Nuchim. Der polnisch-ukrainische Antagonismus in Österreich. – Wien, 1925. – 122 bl. (D 532).
- SCHAPIRA Pinkas. Die revolutionäre Bewegung der Polen in Galizien 1848. – Wien, 1825. – 112 bl. (218.179 – C).
- SCHWEIG Clemens. Die Orthopteren und Odonaten Ostgaliziens. Ausbeute 1924. – Wien, 1925. – 122 bl. (218.040 – D).
- SMAL-STOCKYJ Roman. Abriss der ukrainischen Substantivbildung. – Wien, 1915. – 98 s. (520.944 – B).
- STARUCH Bohdan. Der Kampf der galizischen Ukrainer um ihr Selbstbestimmungsrecht im alten Österreich. 1772–1918. – Innsbruck, 1948. – 177 bl. Mit Kt. u. Tab. (1.191.101 – C).
- STUDZYNSKYJ Kyryló. Ein Bild des geistigen Lebens Kleinrußlands im XVI. und XVII. Jahrhunderten mit besonderer Hervorhebung der Kalenderfrage. – Wien, 1894. – 122 s. (D 13.249).
- TILL Helene. Die Ukraine im Licht der Reisebeschreibungen um 1774. – Innsbruck, 1952. – (833.786 – C.K.).
- VELYHORS' KYJ Ivan. Die Anfänge der ukrainischen Literatur in Galizien mit besonderer Berücksichtigung der literarischen Tätigkeit des Markijan Šaškevyč. – Wien, 1923. – 187 s. (D. 15.307).
- WACYK Nikolaus. Die Entwicklung der nationalpolitischen Ideen Iwan Frankos und seine Kämpfe für sie. – Wien, 1948. – 103 s. (D 7.815).
- WESOŁOWSKY Johann Bohdan. Lemberg. Ein wirtschafts- und verkehrgeographischer Beitrag. – Wien, 1941. – (696.607 – C.K.).

**Перелік (попередній) періодичних видань
українською мовою, виданих в Австрії
до середини ХХ ст.**

№№	Назва і місце	Роки видання
1.	Общий законов державних і правительства вістник для цїсарства Австрії (Відень)	1849–1853
2.	Вісник... посвященное русинов Австрійської держави (Відень)	1850–1866
3.	Отечественний сборник (Відень)	1853–1859 61, 62, 66
4.	Сїон, Церков, Школа (Відень)	1858–1859
5.	Страхопуд (Відень)	1863–1867
6.	Золотая грамота (Відень)	1864–1867
7.	Вісник законів державних... (Відень)	1872–1916
8.	Руська правда (Відень)	1888–1892
9.	Православная Буковина (Відень)	1893–1905
10.	Просвещеніє (Відень)	1893–1902
11.	Віночок для русских діточок (Відень)	1897
12.	Ruthenische Revue (Відень)	1903–1905
13.	Місячний календар (Відень)	1904–1905
14.	Ukrainische Rundschau (Відень)	1906–1917
15.	Чорна рада (Відень)	1908–1911
16.	Вістник союзу визволення України (Відень)	1914–1918
17.	Праця (Відень, Львів)	1914, 1918
18.	Ukrainische Nachrichten (Відень)	1917–1918
19.	Ukrainisches Korrespondentblatt (Відень)	1914–1918
20.	Хліборобська Україна (Відень)	1920–1925

№№	Назва і місце	Роки видання
21.	На переломі (Відень)	1920
22.	Ukrainische Blätter (Відень)	1918
23.	Наша правда (Відень)	1921–1923
24.	Соборна Україна (Відень)	1921–1922
25.	Нова громада (Відень)	1923–1924
26.	Визволення (Відень)	1923–
27.	Український філателістичний місячник (Відень)	1925–1939
28.	Промінь (Зальцбург)	1948–1949

Підписано до друку 30.12.93 Формат 60x84 1/16
Ум. друк. арк. 2,79 Обл. вид.арк. 3,0
Тираж 300 . Зам. 54 1994 р. Ціна договірна

Поліграф. д-ця Ін-ту історії України АН України
Київ-1, Грушевського, 4

